

**Rus Harflerinin Devrimci İzleyicileri—(The Revolutionary Specters of Russian Letters)-
New York Times—12 Haziran
2017—Caryl Emerson**

Bir hükümeti toplumu ve bir kişiyi değiştirmek ne kadar zaman alır?

Büyük Rus yazarları bu soruya farklı yanıtlar vermişlerdir. Fyodor Dostoyevsky nin maneviyatı güçlü kahramanları bu değişimin zaman almayacağı konusunda ısrarcı olurlar. Karamazov kardeşlerde ki Zosima'nın abisi Markel ölüm döşeğindedeyken "Hepimiz cenneteyiz fakat bunu bilmek istemiyoruz eğer bilmek istersek de dünyanın üzerinde başka bir cennet olacaktır" demişti.

Fyodor Dostoyevsky

Buna karşın Leo Tolstoy insan ruhunun fiziksel bedene kökleşmiş olduğunu görmüştü. Savaş ve Barış ta ki Natasha

Rostova gibi bir insanın gününü anlık erdemler

ile geliştirerek yaşaya bileceğini çünkü başka bir zamanı olmadığını Tolstoy

okuyucularına göstermeye çalışmıştır. İnsan sadece yavaş yavaş birçok gösterişsiz seçenekle değişir. Sihirbaz Tolstoy hükümet ya da toplum düzeyinde meydana gelen değişiklikleri ciddiye almayı reddetmiştir.

Rus devrimi şairleri daha az sabırlı ve daha coşkulu Dostoyevsky'yi tercih ettiler.

Bu şairler heyecan içinde sınıf savaşı imgelerini bin-yılcılık ve Hıristiyan eskatolojisi ile birleştirdiler. Alexander Blok 1918 de yazdığı "On iki" şiirinde Kızıl muhafızlara önderlik eden bir figüre körü körüne ateş ederler: Bu İsa Mesih mi yoksa Deccal mi dir. Her iki türlü de "İkinci Gelenler" çıkış yolu ve yeni bir başlangıç anlamına gelir. Aynı yıl Futurist şair Vladimir Mayakovsky 15 yaşındayken Bolşevik partinin öncülerine katılıp geçmişe savaş açtı ve "şimdi biber müzelerini mermileme zamanıdır" diye yazdı. Fakat Aydınlanma ve Eğitim komiseri Anatoly Lunacharsky kültürel yapıtlara karşı olan yeniyetme tavrından ötürü Mayakovsky'yi azarladi.

Geçmiş çöpe atılmaz. Gelecek için bir araya da getirilebilir. Ana nokta ahlaki açıdan şaşkın ve tehlikeye atılmış günümüz olaylarına odaklanmaktan kaçınmaktır. Özellikle oyuncu ve izleyiciyi kurgu ve gerçekler ile çökerten avantgarde tiyatro idi.

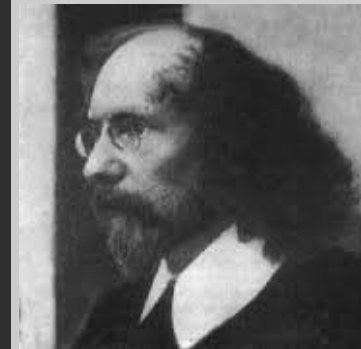
Klasik ve sembolist şair Vyacheslav Ivanov komiserliğin tiyatro biriminde kısa süre içinde olsa Lunacharsky için çalışmıştı. Şair Ivanov 1924 yılında İtalya ya göç etti ve Katolikliğe geçti. Oysa ilk dönemki dramlarında bir çok ustaya hizmet verecek kadar değişkendi. Nietzsche den etkilenen Ivanov 1906 da Rusya'nın ortak iradesini belirtmek için eski Yunan korosunun Dionysian'un nun gizemini canlandıracak yeni bir

üslup çağrısında bulundu. Bu sözde sentetik tiyatrunun esin kaynağı başlangıçta dindi. İvanov 1918 ve 1919 da komiserlik için çalışırken putperest tiyatro ütopyasını ateist Bolşevik bayrağı altında tanıtmayı başardı.

Nikolai Evreinov'un 1920 de iç savaş sürecinde Petrograd da sahnelenen "Kış Sarayının Fırtınası" da ki geçmiş ve gelecek kaynaşması açıkça siyasi hedeflere hizmet etti. Bu halk tiyatrosu 25, Kerensky 30, Lenin ve 40.000 kişilik koro Enternasyoneli söyleyerek şehrin merkezinden geniş bir coğrafyaya yayıldı. Plağı kayda alınırken gerçek silah sesleri kullanılmıştı. Yüz binlerce kişilik izleyici kitlesi içindekilerin birçoğu 1917 nin gerçek olaylarına şahit olmuştu.

Komut niteliğindeki bir performansta bu fırtınalı olaylar ilerici ve kasıtlı olarak yeniden hatırlanabilir. Kaos'un ve ihtimalin kaçınılmaz tarihi gereklilik haline geldi. Oradan Friedrich Engels'in unutulmaz deyimini "zorunluluğun krallığından özgürlüğün ege-

menliğine adım atmak" ile yarın Dostoyevsky nin "dünyayı cennetle

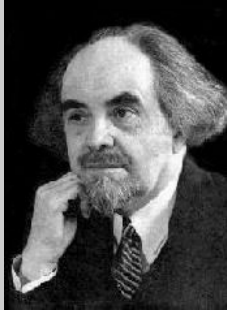

Vyacheslav Ivanov

buluşturacağı” sözüne gelinecek.

Bu gündelik zamanın ve tecrübenin geleceğe doğru maksimum bir sıçrayışla lehine çevrilmesi daha sonra 1946 da yayınlanan “Rus Düşüncesi” adlı romanında göçebe filozof Nikolai Berdyaev tarafından milli bir özellik olarak kabul edildi. Dünyevi kentin emri her zaman pragmatik uzlaşmaya ve dolayısıyla kısmi başarısızlığa uğradı.

Berdyaev’in 1918 karanlık devrim yılında “Rus Devriminin İzleyicileri” başlıklı makalesi az bilinir. Buradaki yoksulluk, açlık ve toplumun çöküşü savaş değil klasik Rus yazarları Tolstoy Dostoyevsky ve Nikolai Gogol’un hayaletleri idi. Berdyaev “felaket her yerde, geçmişle şu an arasında bir bağlantı yok büyük ve birleşik Rusya ile ilgili de en ufak bir iz yok ama daha derinlere bakın orada Rusya’nın sahip olduğu iblislerin tamamını, edebi dehanın yarattığı birliği göreceksiniz” der.

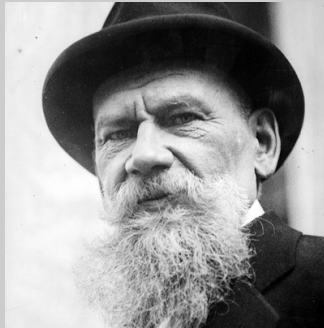

**Felsefeci
Nikolai
Berdyaev**

Rusya bir cehenneme doğru giderken

büyük yazarlar tarafından şekillendirilen cahil enerjilerde serbest kaldı. Gogol kötülüğü hayal etmek için parçalanmış vücutları ve çarpık yüzleri görmeye gibi doğal bir armağana sahipti. Dostoyevsky yaşam ve ölümün “lanetli soruları”nın histerikler epileptikler ve suçlular tarafından kendilerinin sağlıklı yaşamak için tamamen beceriksiz olarak tartıştığı fikir romanları yazdı. Bu acı ile duygusal cazibe Deccal’in kapısını açtı.

Berdyaev, Tolstoy’un “kristalleşmiş geçmiş” ile bağı bulunan büyük roman sanatına dokunmadı. Ancak Tolstoy’un dönüşümünden sonra ahlaki kararlarını tutkuyla kınayıp onları Rus devrimci masalının örnekleri olarak gördü. Hıristiyan anarşizmi şiddet ya da kötüye katılmayı reddetme ile kaynaştıran Tolstoycu etiği zamanla hareket etmeyi öğrendikçe günahkar insan yüzüyle empati kuramayacak kadar zekice bir bireyciliği temsil etti.

Lev Tolstoy

Tolstoy tarihidin, göreceli, gizemli ve bitmemiş her şeyden nefret ediyordu. Kültüre düşmanca davranırsa da “mutlak”ın derhal hayata geçirilmesi konusunda ısrarcı olarak bireysel yaratıcılığı

Lev Tolstoy kışın ormanda dolaşırken

küçümsüyordu. Berdyaev ister devrim için ister devrim karşıtı olsun bu üç büyük yazarın hayaleti sayesinde vahşi enerjisini besledi.

Berdyaev “ her milletin kendi devrimci tarzı vardır” diye yazdı. Ayrıca Dostoyevsky’yi tartışırken bu şaşkıncı genellemeyi geliştirip “bir Fransız dogmatik veya şüpheli olup düşüncenin artı kutbunda bir dogmatik eksi kutbunda ise şüpheli olur. Bir Alman ise ya mistik ya da eleştirmen olurken bir Rus ya kıyamet uzmanı veya nihilist olur. Artı kutupta kıyamet uzmanıyken eksi kutupta bir nihilisttir.” dedi. Fransız ve Almanların hangisi olduklarına bakmaksızın kültür üretebileceklerini savundu. “Ancak zor çok zor” dedi ve sözlerini “kıyamet ve nihilist kültür yaratmak” diyerek bitirdi.

Berdyayev mistik bir çoğulcu idi. Felaketler yılı 1918 de "Rusya dan başka 14 yüzyıldan 20.yüzyıla kadar bu kadar farklı yaşta ki insanın birleştiği bir ülke yoktur" diye yazmıştı. Bunu sahtekarlık olarak görüyordu çünkü Rusya'nın tarihsel çoktanrıcılığını görmüş ve bunun bir ulus olmasına organik olarak engel olduğunu düşünüyordu

Hemen hemen bir yüzyıl sonra bu sözler Rusya'nın mevcut lideri başkan Vladimir Putin' in 1917 nin 100. yıl kutlamaları ile ilgili gönülsüzlüğüne alternatif bir bakış açısı sağlıyordu. "Kendiniz karar verin" demek gizemi belirtirken devrimi "profesyonel ce ve nesnel" olarak inceleyin demek açıkça öyle ya da böyle gösteri yapmayın demekti.

Kremlin'den bağımsız siyasi düşünce çağrısı, devrimin yüzüncü yıldönümünde gerçek bir utanç önerisi olup reddedilebilir. Putin Rusya'nın ulusal hayatının bütünlüğünü gözeten bir istikrar kültüne öncülük ederek Rusya'nın 2.dünya savaşında ki büyük vatanseverlik savaşını kutlamayı tercih ediyor.

O savaş Rusya'yı çok büyüttü.Tartışmalar tanıdık gelmektedir. Rusya zaman içinde kaybedeceklerini uzay da kazandı. Putin

için 1989-1991 yılları arasındaki gerçek travma işlevsiz komünizmin çöküşü değil güvenli fakat korkulan bir imparatorluğun saygısı ve haysiyetinin kaybıdır. Bunlar ulusal aşağılanma, coğrafi küçülme ve imparatorluk sonrası düşüştür.

Ancak çabalayan ve halüsinasyon geçiren Rusya'nın zaman içinde ülkenin kontrol edilemez kadar çok büyük olmasına karşın Rusya'nın klasik yazarları herkesin gurur kaynağıydı. Tarih cehennemsel olsa da toprak gerçekliktir. Tolstoy Hristiyan anarşist oldu ancak "Savaş ve Barış"ı yazarken bölgenin fethinin Rusya ruhu için hayati önem taşıdığını kavradı. Onun fantastik yolunu da Gogol yaptı. İmparatorluk sınırları içinde sürgüne gönderilen eski siyasi mahkum Dostoyevsky kutsal Rusya'nın genişlemesi için hevesli bir propagandacıydı.

Bardyaev'in bu yazarlarla tartışması ile ilgili olarak 1918 de "Derinlikler Dışı" makalelerinden oluşan külliyatı bastırdı. Kitabın yayını can sıkıcı devrimci Fanny Kaplan'ın Lenin'e ve ilk Kızıl Teröre yönelik suikastı ile çakıştı. Tüm kopyalar iki yıl boyunca matbaa da kaldı.1921 yılında dizgiciler kitabı satışa sundu. Aynı yılın Mart ayında ise Kronstadt isyanının bastırılmasından dolayı Bolşevikler basılmış olan kitaplara el koydu. Bu kitaplardan sadece iki kopya Batıya ulaşabildi. Lenin'in emri ile 1922 de bu koleksiyona yardımcı olan her-

kes Bardyaev ile birlikte Rusya dan sürüldü.

2017 yılında Putin Rusya'sında kitapları ve sürgün yazarları acımasızca gömmek o kadar kolay değildi. Devrimi anlayabilen ama kültürüne karşı da düşman olan Berdyayev'in de maalesef arasında olduğu Rus edebiyatı dehalarının kıyamete ve nihilizme sahip çıkması Rusya'yı tekrar büyük yapmak isteyen Putin'in arkasını bırakmayacaktır.

Caryl Emerson

Bu makale New York Times Gazetesinin Red Century adında Bolşevik devriminin 100 yıl dönümü nedeniyle hazırladığı yazı dizisinin 16. makalesi olup Caryl Emerson tarafından yazılmış ve 12 Haziran 2017 de New York Times internet sitesinde yayınlanmıştır.